

פרק כ	
עשרת הדברות	סיכום
	<p>עשרת הדברות</p> <p>* ה' אמר לישראל את שתי הדברות הראשונות, ומשה אמר לישראל את שמונה הדברות הבאות.</p> <p>* חמש הדברות הראשונות עוסקות בנושאים שבין אדם למקום וחמש הדברות האחרונות עוסקות בנושאים שבין אדם לחברו.</p> <p>בחמש הדברות הראשונות נזכר שם ה', ואינו נזכר בחמש הדברות האחרונות. כמו כן בחמש הדברות הראשונות מופיע כעין נימוק למצווה, המבאר מידה של ה' או פעולה מפעולותיו, מה שאין כן בחמש הדברות האחרונות.</p> <p>מצוות "כבד את אביך ואת אמך" שייכת למצוות שבין אדם לחברו, אך משייכים אותה לחמש הדברות הראשונות משום שבכללה ישנה החובה לשמוע לתורת ה' מפי האבות (וכן מתקיימים בה הסממנים החיצוניים לעיל).</p> <p>* הקולות והמראות שבמעמד הר סיני הפחידו את בני ישראל והם בקשו ממשה שהוא ידבר אליהם מפי ה', ולא שה' ידבר אליהם ישירות כי חששו שימותו אם ישמעו את קול ה' ("דבר עמנו ונשמעה, ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות").</p> <p>משה הרגיע את חששות העם כי לא ימותו, אלא ה' דבר אליהם כדי לגדל אותם ("לבעבור נסות אתכם") וכדי שתהיה יראתו עליהם ("ובעבור תהיה יראתו על פניכם").</p> <p>* ה' אמר למשה לומר לבני ישראל מצוות הקשורות למזבח</p> <p>האיסורים הקשורים למזבח וסיבותיהם:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. אסור לבנות את המזבח מאבנים מסותתות שכן כדי לסתת אבנים יש צורך להשתמש בברזל ואסור להשתמש בברזל בכל הקשור למזבח, מפני שהברזל הוא כלי מקצר וכורת היכול לקצר חיים, ואילו המזבח נברא להאריך ימיו של אדם ולהטיל שלום בין ישראל לה'. 2. אין לבנות מדרגות אל המזבח, אלא כבש חלק לעלות בו כי בהליכה על מדרגות מרחיב האדם את צעדיו ("פסיעה גסה"), ואילו הליכה על כבש חלק צנועה יותר.

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

שאלות ותשובות פרק כ'		
שאלה	תשובה	
<p>1 פרק כ עפ"י שאלת בגרות עשרת הדברות</p> <p>בעשרת הדברות מדברת התורה על איסורי ע"ז. א. מהם שני סוגי איסורי ע"ז הכתובים בפס' ד'- ה'?</p> <p>ב. ציין איסור נוסף בנוגע לע"ז עליו מזהירה התורה בשמות כ"ג, יג. (ניתן להיעזר ברש"י).</p> <p>ג. מה הציווי הנזכר בשמות ל"ד, יא- יז שמצווה התורה בנוגע לע"ז הקיימת בארץ? (י"ג)</p> <p>ד. ציין מקור בספר במדבר בו התממשו סכנות אלה.</p> <p>ה. באר איסור הנזכר בדברי יהושע (כ"ג, ז) הנוסף על איסורי ע"ז הכתובים במקורות הנזכרים בספר שמות.</p> <p>ו. בתחילת ספר שופטים נזכר כי מלאך ה' עלה מן הגלגל אל הבוכים והוכיח את ישראל. על אילו ציוויים הקשורים בע"ז הוכיח אותם המלאך?</p>	<p>א. 1. אי עשיית פסל (לא לך ולא לאחרים וגם אם זה לא ע"מ לעבדו). 2. לא לעבוד לפסלים וצורות וכל דבר הנמצא.</p> <p>ב. אסור להזכיר אלהים אחרים, כגון שאסור לקבוע מפגש לפי תאריך חג (יום ע"ז) שלהם וכדו'. (ולפי ראב"ע גם לא להישבע בהם או להשביע הגוי בהם).</p> <p>ג. אסור לכרות ברית עם יושב הארץ, אסור להשתתף אתם בארוחות פן יהיו אלה מזבח שזבחו לאלהיהם, אסור לחתן הבנים והבנות עמם פן יושפעו מע"ז שלהם.</p> <p>ד. במדבר כ"ה, א- ג. העם ישב בשטים והחל לזנות אחר בנות מואב ולהשתתף עמן בארוחות שעשו לזבחי אלהיהן עפ"י הזמנתן וכתוצאה מכך השתחוו לאלהיהן.</p> <p>ה. ביהושע כ"ג, ז נזכר גם לא להישבע בשם אלהיהם (בנוסף ללא להשביע אותם בשם אלהיהם).</p> <p>ו. המלאך הוכיחם לגבי האיסור לא לכרות ברית ליושב הארץ (והחובה לנתץ מזבחותיהם)</p>	<p>1 פרק כ עפ"י שאלת בגרות עשרת הדברות</p>
<p>2 פרק כ עפ"י שאלת בגרות שבת (ח'- י"א)</p> <p>בשמות כ', ח- יא נזכרת מצוות השבת. א. על אילו אנשים מצווה האדם לדאוג שישבתו בשבת? (פס' י' וברש"י).</p> <p>ב. מהו הטעם הכתוב בעשרת הדברות למצוות השבת?</p> <p>ג. מהו הטעם הניתן בשמות כ"ג, יב למצוות השבת?</p> <p>ד. ציין דבר אחד שמוסיפה התורה בעניין השבת בשמות ל"א, יב- יז על הנאמר בעניינה בעשרת הדברות.</p>	<p>א. אדם מצווה לדאוג לקטנים ממנו והכפופים לו שישבתו גם הם: ילדיו, עבדיו ואמהותיו, גרים. (בנוסף לכך האדם מצווה להשבית גם את בהמתו).</p> <p>ב. הטעם הוא בריאת העולם – ה' ברא את העולם בששה ימים ושבת ביום השביעי. על כן קידש את השבת וציווה גם את האדם לנוח בשבת.</p> <p>ג. הטעם הניתן בפרשת משפטים הוא חברתי: מנוחת הכפופים לך או חלשים ממך: עבדים, גרים וכן הבהמות.</p> <p>ד. השבת היא אות וברית עולם בין ה' וישראל ומחלל השבת - יומת.</p>	<p>2 פרק כ עפ"י שאלת בגרות שבת (ח'- י"א)</p>
<p>3 פרק כ שבת (ח')</p> <p>עיין ברש"י לשמות כ', ח.</p> <p>א. מה נצטווינו לעשות ב"זכור" הנזכר בספר שמות ומה ב"שמור" הנאמר בספר דברים?</p> <p>ב. כיצד מסביר רש"י את העובדה שבשמות כ', ח נאמר "זכור את יום</p>	<p>"זכור" משמעו שעל האדם לזכור את שבת גם בשאר ימי המעשה כדי לזכור לקדשו וכדי להכין דברים מראש לכבוד השבת. יש אם כך ב"זכור" משום זכירה בכל ימי השבוע ומשום כבוד לשבת. "שמור" משמעו שמירת מצוות השבת ואי חילול השבת.</p>	<p>3 פרק כ שבת (ח')</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

<p>ב. רש"י מתייחס לסתירה (כביכול או שלא כביכול) בין "זכור" ל"שמור", ואומר ששניהם ניתנו בדבור אחד, דהיינו למרות שבעיני בשר ודם קשה להכיל סתירה הרי שאצל הקב"ה שני דברים סותרים הם שני צדדים של דבר אחד. (* הערה: הדוגמאות שמביא רש"י הן לסתירות נוספות מסוג זה: נאמר על שבת שהמחלל אותה יומת, אך גם נצטוונו להקריב בה קרבן. נאסר עלינו שעטנז, אך בציצית נצטוונו על גדילים, שהם שעטנז. נאסרו עריות אך הותר ייבום. וכל אלה הן אחד אצל הקב"ה).</p>	<p>השבת לקדשו" ובדברים נאמר "שמור" וגו'?</p>	
<p>בפסוק זה ישנו איסור על שבועת שקר, כשנשבע על דבר שאינו אמת. (כמו כן ישנו איסור על שבועת הבל שאינה לצורך).</p>	<p>"לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא"... כתוב בלשונך איסור אחד המופיע בפסוק זה. (פס' ז' וברש"י).</p>	<p>4 כ בגרות "לא תשא".</p>
<p>שופטים י"ד, ג: שמשון לא שמע בקול הוריו לקחת לו אישה מבנות ישראל. שופטים י"ז, ב: מיכיהו מהר אפרים גנב כסף מאמו. שמ"א ב', כה: בני עלי הכהן לא שמעו בקולו לחדול מחטאיהם. (שמ"א י"ט, יא- יז: מיכל בת שאול שיקרה לאביה בעזרה לדוד להימלט ובהעמידה פנים כי הוא חולה במיטתו, אולם היה זה כדי להציל את דוד. שמ"א כ', כז- לא: יהונתן בן שאול שיקר לאביו על דבר הימצאו של דוד. (אף כאן היה הדבר כדי להציל את דוד). שמ"ב ט"ו: אבשלום נקט במעשים "מאחורי גבו" של דוד כדי להעביר המלוכה מדוד אליו.</p>	<p>"כבד את אביך" (י"ב). כתוב ארבעה מקרים הנזכרים בנביאים ראשונים בהם ילדים לא כיבדו את הוריהם או לא שמעו בקולם. שופטים י"ד, ג. י"ז, ב. שמ"א ב', כה. י"ט, יא- יז. כ', כז- לא. שמ"ב ט"ו.</p>	<p>5 פרק כ עפ"י שאלת בגרות כיבוד הורים (י"ב)</p>
<p>רש"י מפרש "לא תגנוב" כאן כמדבר בגניבת נפשות ולא בגניבת ממון, שעליה בא איסור נפרד בויקרא י"ט, א. הוכחתו לכך היא מיקום האיסור בסמיכות לאיסורים שדינם מוות (רצח וניאוף), ועל כן גם ב"לא תגנוב" מדובר באיסור שדינו מוות, והרי שייך עונש זה בגניבת נפשות ולא בגניבת ממון.</p>	<p>איסור "לא תגנוב" מופיע בתוך איסורים קשים בהרבה של "לא תרצח" ו"לא תנאף", וקשה הדבר לרש"י. כיצד הוא מפרש את איסור "לא תגנוב" לאור קושי זה וכיצד הוא מוכיח את טענתו?</p>	<p>6 פרק כ "לא תגנוב" (י"ג)</p>
<p>בני ישראל יראו מהקולות והמראות ששמעו ושראו: קול שופר חזק מאד, לפידים וההר עשן. דבר זה גרם להם לנוע לאחור והם בקשו</p>	<p>א. ממה יראו בני ישראל במעמד הר סיני ומה בקשו ממשה כתוצאה מיראה זו? (ט"ז).</p>	<p>7 פרק</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

<p>ממשה שלא לשמוע את הדברים ישירות מפי הגבורה כי אם שיזכר הוא עמם. ב. 1. שם ישראל יגדל בעיני האומות בידיעתם שה' נגלה עליהם. 2. כדי שישראל יראו מה' כתוצאה מכך שראו את כבודו.</p>	<p>כ. לשם מה ניתנו עשרת הדברות בהתגלות ישירה של ה' לישראל עפ"י תשובת משה לעם? (פס' י"ז וברש"י. שתי מטרות).</p>	<p>כ עפ"י שאלת בגרות "אל תיראו" (ט"ו- י"ח)</p>
<p>א. בזמן שהיה המשכן היה המזבח נישא וחונה, נישא וחונה, ובזמן שחנה מלאו את חלל המזבח אדמה. ב. 1. אסור לבנות את המזבח מאבנים מסותתות, שכן כדי לסתת אבנים יש צורך להשתמש בברזל ואסור להשתמש בברזל בכל הקשור למזבח. 2. אין לבנות מדרגות אל המזבח אלא כבש חלק. ג. איסור שימוש בברזל – כי הברזל הוא כלי שמקצר וכורת, וגם יכול לקצר חיים, ואילו המזבח נברא להאריך ימיו של אדם ולהטיל שלום בין ישראל לה'. איסור המדרגות – כי בהליכה על מדרגות מרחיב האדם את צעדיו ("פסיעה גסה"), ואילו הליכה על כבש חלק צנועה יותר. ד. 1. אם באבנים שאינן חשות דבר נדרש לא להשתמש בברזל מתוך סמליות (שהברזל הפוך לרעיון של השכנת שלום), קל וחומר באנשים הנוהגים להרבות שלום בין אנשים אחרים שתימנע מהם פורענות. 2. רעיון הצניעות, שינו רק בדברים מוחשיים לגמרי אלא גם בהתנהגות עקיפה. ה. יהושע בנה מזבח לה' בהר עיבל (בשכם) ועשהו מאבנים שלמות ולא מסותתות בברזל.</p>	<p>ע"י בשמות כ', כא- כג. א. כיצד התקיימה ההלכה שבפסוק כ"א במזבח שבמשכן? היעזר ברש"י. (שים לב כי רש"י כותב 2 פירושים להגדרה "מזבח אדמה" שבפסוק). ב. כתוב שתי הלכות הכתובות בפסוקים כ"ב- כ"ג בנוגע לבניית מזבח. היעזר ברש"י. ג. מהן הסיבות לשני איסורים אלה? ד. כתוב שני עקרונות מוסריים שלומד רש"י מדיני בניית המזבח (כ"ב- כ"ג). ה. היכן בנה יהושע מזבח לה' ואיזו הלכה מההלכות שבפסוקים אלה קיים יהושע בבניית המזבח? (יהושע ח', ל- לא).</p>	<p>8 פרק כ עפ"י שאלת בגרות מזבח אדמה ומזבח אבנים (כ"א- כ"ג)</p>